

Nr 3 (264) 2012
Tom LXXIII
MAJ
CZERWIEC

SZKOŁA SPECJALNA

CZASOPISMO AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ
im. Marii Grzegorzewskiej

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej

Redaktorzy tematyczni

Andrzej Giryński – pedagogika specjalna
Jan Łaszczuk – pedagogika, metodologia
Bernadeta Szczupał – pedagogika specjalna

Redaktor statystyczny

Mariusz Fila

Redakcja

Julita Kobos – język polski

Tłumaczenie na język angielski

Renata Wójtowicz

Skład komputerowy

Andrzej Kowalczyk

Wersji papierowa jest wersją pierwotną (referencyjną)

Czasopismo „Szkoła Specjalna” posiada punktację MNiSW (2 punkty) w kategorii B

Rada Naukowa:

Chiu-Hsia Huang (RC), Władysław Dykciak (PL), Tadeusz Gałkowski (PL), Sally Goddard Blythe (GB), Witalij Kantor (RUS), Aniela Korzon (PL), Czesław Kosakowski (PL), Irena Obuchowska (PL), Adam Szecówka (PL)

Redakcja:

Ewa Maria Kulesza (redaktor naczelna), Bernadetta Węclawik (sekretarz), Katarzyna Smolińska (członek)

**Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
Dyrektor Wydawnictwa – Monika Bielska-Łach**

**Adres Redakcji: Wydawnictwo APS, 02-353 Warszawa
ul. Szczęśliwicka 40, tel. 22-589-36-45
centrala 22-589-36-00 wew. 1212, fax 22-658-11-18
e-mail: szkolaspecjalna@aps.edu.pl
nakład 1000 egz.**

SPIS TREŚCI

OPRACOWANIA NAUKOWE

- 165 – *Tomasz Fetzki*
Koncepcje pedagogiczne Édouarda Séguina
- 175 – *Marta Pągowska*
Świadomość zespołu wypalenia zawodowego u nauczycieli dzieci autystycznych
- 184 – *Marlena Kilian, Małgorzata Cichocka*
Muzykoterapia w rewalidacji dzieci z niepełnosprawnością wzrokową. Na podstawie zajęć prowadzonych w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Laskach
- 197 – *Murat Demirbaş, Gülşah Tanriverdi*
Special education in Turkey: an analysis of the current situation
- 204 – *Milena Miałkowska*
Pedagogika specjalna w Turcji. Na podstawie: *Murat Demirbaş, Gülşah Tanriverdi*, Special education in Turkey: an analysis of the current situation

Z PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

- 206 – *Katarzyna Cichowska-Segiet, Sławomira Sadowska*
Nauczanie Kierowane jako metoda łącząca pedagogikę i fizjoterapię w usprawnianiu dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym. Doświadczenia Zespołu Szkół Specjalnych nr 109 w Warszawie
- 215 – *Małgorzata Wojtatowicz*
Wykorzystanie tablicy interaktywnej w szkole specjalnej. Część I. Rola tablicy interaktywnej w nauczaniu niepełnosprawnych intelektualnie

PRAWO I PRAKTYKA

- 226 – *Małgorzata Szeroczyńska*
Pojęcie niepełnosprawności w prawie polskim. Część 2

Z KRAJU I ZE ŚWIATA

- 234 – *Europerspektywa*
Innowacyjny program przygotowania do wykonywania pracy zawodowej dla młodzieży z niepełnosprawnością
- 235 – *Wojciech Gasik*
Jak poprawić praktyczne kształcenie przyszłych nauczycieli? Projekt *Dobre praktyki – dobrzy nauczyciele – skuteczna szkoła*. Doświadczenia po pierwszym roku realizacji projektu

RECENZJE

- 239 – Iwona Chrzanowska: Problemy edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością. Regionalna specyfika czy ogólnopolska tendencja. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, ss. 176 (*Edyta Zawadzka*)

NASZYM CZYTELNIKOM POLECAMY

- J. Święcicka: Uczeń z zespołem Aspergera. Praktyczne wskazówki dla nauczyciela. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, ss. 50 (*Małgorzata Rozenbajgier*)
- A. Kołakowski, E. Pisula: Sposób na trudne dziecko. Przyjazna terapia behawioralna. GWP, Sopot 2011, ss. 359 (*Bernadetta Węclawik*)

CONTENTS

SCIENTIFIC STUDIES

- 165 – *Tomasz Fetzki*
Edouard Seguin's Pedagogical Concepts
- 175 – *Marta Pągowska*
Awareness of Professional Burnout Syndrome in Teachers of Children with Autism
- 184 – *Marlena Kilian, Małgorzata Cichocka*
Music Therapy in the Rehabilitation of Children with Visual Impairments. Based on Activities Conducted in the Special Education Center in Laski
- 197 – *Murat Demirbaş, Gülşah Tanriverdi*
Special education in Turkey: an analysis of the current situation
- 204 – *Milena Miałkowska*
Special Education in Turkey. Based on: Murat Demirbaş, Gülşah Tanriverdi, Special Education in Turkey: An Analysis of the Current Situation

---

FROM TEACHING PRACTICE

- 206 – *Katarzyna Cichowska-Segiet, Sławomira Sadowska*
Conductive Education as a Method that Combines Pedagogy and Physical Therapy in the Rehabilitation of Children with Infantile Cerebral Palsy. Experiences of the Special School Complex No. 109 in Warsaw
- 215 – *Małgorzata Wojtatowicz*
Using Interactive Whiteboards in Special Schools. Part 1. Interactive Whiteboard's Role in Teaching Students with Intellectual Disabilities

---

LAW AND PRACTICE

- 226 – *Małgorzata Szeroczyńska*
Concept of Disability in Polish Law. Part 2

HOME AND WORLD NEWS

- 234 – *Europerspektywa*
An Innovative Career Preparatory Program for Adolescents with Disabilities
- 235 – *Wojciech Gasik*
How to Improve Practical Training for Future Teachers? *The Good Practices – Good Teachers – Effective School Project*. Experiences from the First Year of the Project's Implementation

---

REVIEWS

- 239 – *Iwona Chrzanowska*: Problemy edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością. Regionalna specyfika czy ogólnopolska tendencja [Problems of Education of Children and Adolescents with Disabilities. Regional Specificity or an All-Poland Trend. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, pp. 176 (*Edyta Zawadzka*)

WE RECOMMEND TO OUR READERS

- J. Święcicka: Uczeń z zespołem Aspergera. Praktyczne wskazówki dla nauczyciela [Students with Asperger Syndrome. Practical Tips for Teachers]. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010, pp. 50 (*Małgorzata Rozenbajgier*)
- A. Kołakowski, E. Pisula: Sposób na trudne dziecko. Przyjazna terapia behawioralna [How to Deal with a Difficult Child. Friendly Behavioral Therapy]. GWP, Sopot 2011, pp. 359 (*Bernadetta Węclawik*)

Tomasz Fetzki

KONCEPCJE PEDAGOGICZNE ÉDOUARDA SÉGUINA

Streszczenie

Jest to trzeci artykuł z cyklu prezentującego postać i dokonania Édouarda Séguina, twórcy pedagogiki osób niepełnosprawnych intelektualnie, którego dwóchsetlecie urodzin obchodzimy w roku bieżącym. Przedstawiono w nim zarys koncepcji pedagogicznych Séguina. Podkreślono ich oryginalność i nowatorstwo na tle dziewiętnastowiecznych poglądów naukowych oraz aktualność dla współczesnej teorii i praktyki terapeutycznej.

Słowa kluczowe: historia wychowania, Édouard Séguin, pedagogika osób niepełnosprawnych intelektualnie, metoda fizjologiczna terapii niepełnosprawnych intelektualnie

ÉDOUARD SEGUIN'S PEDAGOGICAL CONCEPTS

Summary

This is the third article in the series of articles presenting the figure and achievements of Edouard Seguin – the creator of education for people with intellectual disabilities, whose 200th birthday is celebrated this year. It outlines Seguin's pedagogical concepts. It emphasizes their original and innovative character in comparison with 19th-century academic views and their relevance to contemporary therapeutic theory and practice.

Key words: history of education, Edouard Seguin, education for people with intellectual disabilities, treatment of people with intellectual disabilities by the physiological method.

Marta Pagowska

ŚWIADOMOŚĆ ZESPOŁU WYPALENIA ZAWODOWEGO U NAUCZYCIELI DZIECI AUTYSTYCZNYCH

Streszczenie

Na podstawie wywiadów przeprowadzonych z czynnymi zawodowo nauczycielami starano się w prezentowanym artykule odpowiedzieć na pytanie, jaki jest poziom wiedzy nauczycieli o zespole wypalenia, jego przyczynach i symptomach. Punktem wyjścia rozważań jest założenie, że poziom wiedzy nauczycieli wpływa pozytywnie na sposób radzenia sobie ze stresem zawodowym i służy skutecznemu przeciwdziałaniu wypaleniu w pracy nauczyciela. Pierwszą część artykułu poświęcono analizie literatury przedmiotu dotyczącej ujęcia definicyjnego oraz etiologii i symptomatologii wypalenia zawodowego. Druga część to analiza jakościowego materiału empirycznego uzyskanego w trakcie wywiadów z nauczycielami. Analiza badań wykazała, że poziom wiedzy nauczycieli jest ograniczony, szczególnie w zakresie znajomości symptomów zespołu. Najpełniej świadomość zespołu uwidoczniła się w znajomości przyczyn wypalenia zawodowego.

Słowa kluczowe: wypalenie zawodowe u nauczycieli, stres zawodowy, uwarunkowania podmiotowe i środowiskowe wypalenia zawodowego, symptomy wypalenia zawodowego nauczycieli

AWARENESS OF PROFESSIONAL BURNOUT SYNDROME IN TEACHERS OF CHILDREN WITH AUTISM

Summary

The author conducted interviews with working teachers, based on which she tried to answer the following question in this article: what is the level of teachers' knowledge on burnout syndrome, its causes and symptoms? The starting point for deliberations is the assumption that the level of teachers' knowledge positively influences their coping with stress at work, and serves to effectively prevent them from professional burnout. The first part of the article is dedicated to the analysis of the literature on the definition, etiology and symptomatology of professional burnout. Its second part is the analysis of qualitative empirical data collected

during interviews with teachers. This analysis shows that the level of teachers' knowledge is low, especially in the area of the knowledge of burnout symptoms. Teachers' awareness of professional burnout is seen most clearly in the knowledge of its causes.

Key words: professional burnout in teachers, stress at work, subjective and environmental factors that determine professional burnout, symptoms of teachers' professional burnout

Marlena Kilian, Małgorzata Cichocka

MUZYKOTERAPIA W REWALIDACJI DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ WZROKOWĄ NA PODSTAWIE ZAJĘĆ PROWADZONYCH W OŚRODKU SZKOLNO-WYCHOWAWCZYM W LASKACH

Streszczenie

Muzykoterapia ze względu na obserwowaną wysoką skuteczność w rehabilitacji osób niepełnosprawnych budzi w nauce coraz większe zainteresowanie. Obecnie panuje powszechna zgoda co do tego, że muzyka pełni integralną rolę w stymulacji i rozwoju dzieci. W prezentowanych badaniach wskazano na możliwości wykorzystania muzykoterapii w rewalidacji dzieci z niepełnosprawnością wzrokową, zwłaszcza w sferze ich rozwoju fizyczno-motorycznego, emocjonalno-społecznego oraz poznawczego. Celem badań było przybliżenie technik i form zajęć muzykoterapeutycznych prowadzonych w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Laskach. Badania zrealizowano z wykorzystaniem metody obserwacji zajęć muzycznych i muzykoterapeutycznych, wywiadu z tyflomuzykoterapeutami oraz analizy dokumentów wewnętrznych OSW, tj. dzienników i scenariuszy zajęć. Niniejsze badania pozwalają stwierdzić, że zajęcia muzyczne w dużym stopniu oddziałują na rozwój fizyczno-motoryczny, społeczno-emocjonalny oraz poznawczy dzieci niewidomych. Trwałe rezultaty uczestnictwa w terapii widoczne są po latach.

Słowa kluczowe: muzykoterapia, tyflomuzykoterapia, uszkodzenie wzroku, edukacja muzyczna, Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Laskach

MUSIC THERAPY IN THE REHABILITATION OF CHILDREN WITH VISUAL IMPAIRMENTS. BASED ON ACTIVITIES CONDUCTED IN THE SPECIAL EDUCATION CENTER IN LASKI

Summary

Because of the observed high effectiveness in the rehabilitation of people with disabilities, music therapy is attracting more and more interest among scientists. Currently, there is general agreement that music plays an integral role in the stimulation and development of children. The research presented in the article pointed to the possibilities of using music therapy in the rehabilitation of children with visual impairments, especially in the area of their physical and motor development, their socio-emotional development and their cognitive development. The research aimed to outline the techniques and forms of music therapy activities conducted in the Special Education Center in Laski. The research was carried out by observing musical and music therapy activities, by interviewing music therapists of the blind, and by analyzing the Center's internal documents such as registers and lesson plans. This research proves that musical activities significantly influence the physical and motor development of blind children, their socio-emotional development and their cognitive development. The long-term effects of participation in music therapy are evident years later.

Key words: music therapy, music therapy for the blind, impaired vision, music education, Special Education Center in Laski.

Murat Demirbaş, Gülsah Tanriverdi

SPECIAL EDUCATION IN TURKEY: AN ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION

Summary

The present study aims to analyze special education and its current status in Turkey. Special education is education provided to meet handicapped or developmentally slow individuals' educational needs by specially educated trainers through specially developed education programs in appropriate physical environments. The study discusses how special education is carried out, the institutions in which it is performed, the problems met and the strengths.

Key words: Special education, Special Education Institutions

Milena Miałkowska

PEDAGOGIKA SPECJALNA W TURCJI NA PODSTAWIE: MURAT DEMİRBAŞ, GLAC TANRIVERDI, SPECIAL EDUCATION IN TURKEY:AN ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION

Streszczenie

Opracowanie dotyczy pedagogiki specjalnej i jej aktualnego stanu w Turcji. Kształcenie specjalne to edukacja, która ma na celu zaspokojenie potrzeb edukacyjnych osób niepełnosprawnych oraz jednostek z opóźnieniami w rozwoju poprzez specjalnie opracowane programy, wdrażane w odpowiednich warunkach środowiska fizycznego przez wykwalifikowanych edukatorów. W artykule opisano, jak prowadzona jest edukacja specjalna w Turcji, w jakich instytucjach oraz jakie problemy należy jeszcze rozwiązać.

Słowa kluczowe: pedagogika specjalna, instytucje pedagogiki specjalnej